

Arbetslivsinstitutet

Arbetsmiljöverket

Handläggare
Eva Lehndal, ALI
Matts Rydin, AV

Datum
2004-02-09

Våra beteckningar
ALI 2003-0535
ADI 2003/28691

Slutredovisning av uppdrag att undersöka om Arbetslivsinstitutets och Arbetsmiljöverkets informations- och kunskapsspridning överlappar varandra avseende innehåll och målgrupp.

Arbetsmiljöverket (AV) och Arbetslivsinstitutet (ALI) ska i samråd med varandra undersöka om myndigheternas respektive kunskaps- och informationsspridning överlappar varandra avseende innehåll och målgrupp. I uppdraget ingår också att översiktligt redovisa vilka andra aktörer inom arbetslivsområdet som myndigheterna bedömer bidrar med liknande eller närliggande kunskapsspridning. Arbetslivsinstitutet och Arbetsmiljöverket har inlämnat var sin delrapport. Med denna rapport slutredovisar vi uppdraget.

1. Myndighetsuppdragen styr

De två myndigheternas information och kommunikation tar sin utgångspunkt i respektive myndighets regeringsuppdrag.

1.1. Arbetsmiljöverket

För Arbetsmiljöverkets del består uppdraget av att utöva tillsyn över arbetsmiljön. Tillsynsverksamheten innefattar att:

- Inspektera arbetsställen
- Skriva och revidera regler
- Informera berörda målgrupper, framför allt arbetsgivare och arbetstagare och deras organisationer.

Den externa informationen utgör således en del av Arbetsmiljöverkets tillsyn. Den förstärker verkets möjligheter att motivera och skapa förståelse för arbetsmiljöreglerna. Som framgår av den beskrivande delrapporten har huvuddelen av verkets informationsinsatser en direkt koppling till tillsynsansvaret och de krav som ställs för att förebygga olycksfall och ohälsa på arbetsplatserna.

AV utgör nationell statistikmyndighet över arbetsskador, vilket medför skyldighet att kontinuerligt offentliggöra statistik, som berör anmälda arbetsolyckor och arbetssjukdomar. Statistiken omfattar data över förhållandena i arbetslivet om utbredningen av riksfaktorer på kön och ålder samt på

näringsgrens- och yrkesnivå. Denna aggregerade information påverkar tillsynsarbetets inriktning.

1.2 Arbetslivsinstitutet

Institutet bedriver forskning, utveckling och kunskapsförmedling inom arbetslivsområdet. I sin roll som nationellt kunskapscentrum svarar institutet för det långsiktiga behovet av kunskap inom området. Genom Arbetslivsbiblioteket, publikations- och informationsverksamhet förmedlar institutet forskningsresultat och information om utvecklingen inom arbetslivsområdet. Arbetslivsinstitutet ger regelbundet ut kunskapsöversikter, forskningsrapporter och populärvetenskapliga skrifter i tryckt form och via institutets webbplats. Institutets forskare medverkar vid reguljära utbildningar, kurser och seminarier för specialister inom företagshälsovården, fackliga förtroendemän och andra målgrupper inom arbetslivet.

2. Myndigheternas instruktioner om informationsutbyte

Myndigheterna åläggs i sina instruktioner att delge varandra viss information. Arbetslivsinstitutet har i uppgift att ge Arbetsmiljöverket råd och underlag för dess föreskrifts- och tillsynsarbete samt att informera om planerad forskning. Arbetsmiljöverket ska medverka i den utbildning som Arbetslivsinstitutet bedriver samt informera om planerat tillsyns- och föreskriftsarbete. Samtidigt drar ALI nytta av AV:s arbetsskade- och verksamhetsstatistik liksom av verkets expertkompetens, som används i institutets utbildnings- och seminarieverksamhet. Regeringens ålägganden understryker det förhållande av ömsesidigt beroende som råder mellan myndigheterna utifrån vars och ens specifika uppdrag.

2.1 Samverkan/gemensamt agerande i avgränsade projekt

Förutom samverkan, som utvecklats ur ovan nämnda beroendeförhållande, kommer våra inriktningar och kompetenser till användning inom vissa, väl avgränsade samarbetsprojekt. Somliga av dessa genererar gemensamma informationsinsatser och medieaktiviteter. Exempel på detta är:

- Boken *Arbetsliv och Hälsa*. Två utgåvor har utkommit. Nästa är planerad till år 2004.
- Projektet *Hot & våld* som innefattat undersökningar om förekomsten av hotfulla situationer vid nattöppna butiker i Stockholm samt inom petroleumhandeln i landet.
- En förstudie, tillsammans med andra aktörer, om tillskapandet av en arbetsmiljöportal på initiativ av AFA.
- En gemensam mässmonter vid Elmia Arbetsmiljö, som genomförs vartannat år.

3. Informationens innehåll och inriktning

3.1 Arbetsmiljöverket

Regeringen har givit Arbetsmiljöverket uppdraget att *utarbета och sprida information inom arbetsmiljöområdet* (verkets instruktion § 2, 7). Informationen

tar sin utgångspunkt i och är en integrerad del av rollen som tillsynsmyndighet, dvs att förmå ansvariga över arbetsmiljön att uppfylla arbetsmiljölagstiftningens ändamål.

Informationen har en huvudsakligen motiverande och instruerande uppgift med målsättningen att påverka arbetsgivarna att tillsammans med arbetstagarna utveckla det egna förebyggande arbetsmiljöarbetet. Primära målgrupper för denna informations- och kunskapspåverkan är arbetsgivare och arbetstagare, i synnerhet skyddsombud, och andra som berörs av arbetsmiljölagen. Från dessa grupper mottar AV flest beställningar på informationsmaterial och de utgör de mest frekventa besökarna på myndighetens webbplats, där sidorna med föreskriftstexter besöks allra mest.

3.2 Arbetslivsinstitutet

Regeringen har givit Arbetslivsinstitutet i uppdrag *att sprida information samt svara för dokumentation och utbildning* (institutets instruktion § 2, 4-5).

Information och kunskap förmedlad av Arbetslivsinstitutet bidrar till att fördjupa och förklara orsakssammanhang inom arbetslivsforskningen nationellt och internationellt. Den kan användas i utbildningen, som stöd till andra forskare och beslutsfattare i olika funktioner.

Företagshälsovårdsutbildningarna utgör den helt dominerande delen av institutets utbildningsutbud. Efterfrågan på utbildningar är stor. Forskningsrön förmedlas också via institutets vetenskapliga tidskrifter, nyhetsbrev, webbplats, populärvetenskapliga insatser, pressaktiviteter med mera, vilket också redovisas i delrapporten. Vid ALI finns ett nationellt ansvarsbibliotek för arbetsmiljö, som svarar för bland annat bestånds-, referens- och informationsservice, utvecklingsverksamhet och fortbildning inom området. Biblioteket innehåller den största samlade arbetslivsdokumentationen i Sverige med mer än 69 000 dokument.

4. Målgrupper

ALI har ett brett uppdrag som omfattar hela arbetslivet och som utöver arbetsmiljö inkluderar arbetsmarknad och arbetsrätt. Arbetslivsinstitutets roll som sektorsforskningsmyndighet och Arbetsmiljöverkets roll som förvaltningsmyndighet med särskilt tillsynsansvar och föreskriftsrätt återspeglas i de målgrupper som myndigheterna riktar sig till och bearbetar.

I jämförelse mellan myndigheternas målgrupper framkommer vissa skillnader. AV:s målgrupper inkluderar alla arbetsplatser och alla som befinner sig i arbetslivet, såväl arbetsgivare och arbetstagare. Övergripande målgrupper inom ALI är samhälle, vetenskapssamhället och medierna.

ALI vänder sig till vissa segment av AV:s primära målgrupper beroende på forskningens innehåll, exempelvis arbetsmarknadens parter, beslutsfattare, forskare, företagshälsovårdens olika personalkategorier, studerande, utredare, utländska intressenter, konsulter med flera. Vilka yrkesgrupper eller specifika grupperingar som är aktuella i institutets olika kunskapsförmedlings-sammanhang bestäms av den forskning och utbildning som pågår.

Det framgår av vår genomlysning av regeringsuppdraget, att ALI och AV har ett begränsat antal gemensamma målgrupper. Vi kan konstatera att *arbetsmiljöexperter* (specialister inom företagshälsovård, yrkeshygieniker, skyddsingenjörer, skyddsombud, arbetsmiljöansvariga inom specifika branscher och liknande) hör dit liksom *fackjournalister*. Inriktningen av informationen till dessa skiljer sig dock åt beroende på AV:s och ALI:s olika uppdrag för kunskapsspridning.

Politiker är en viktig målgrupp för båda myndigheterna. Medan AV betonar politikernas roll som arbetsgivare och ytterst ansvariga för arbetsmiljön – framför allt i kommuner och landsting – fokuserar ALI på politikerna som lagstiftare och beslutsfattare. I det förstnämnda fallet handlar det om att påverka arbetsmiljöförhållandena inom de politiskt styrda verksamheterna och förtydliga arbetsgivaransvaret. I det senare fallet om att bidra med forsknings- och kunskapsunderlag inför beslut.

Båda myndigheterna har ett gemensamt behov att nå ut till kategorin *arbetsmiljöintresserad allmänhet*, som kan tänkas utgöra en del av respektive myndighets webbesökare. Det förekommer dock inget dubbelarbete, eftersom informationen är av olika karaktär och inriktning.

5. Slutsatser om informationens innehåll och målgrupper

Sammanfattningsvis kan konstateras att respektive myndighets informationsspridning, framför allt vad avser innehåll och inriktning men även beträffande målgrupper, kompletterar varandra. När det är relevant för sammanhanget och där den kan ha en stödjande funktion, använder vi oss av varandras specialkompetens/kunskap. Vi anser att det inte finns några komplikationer med rådande förhållande.

6. Andra aktörer

Den lagstiftning och de förhållanden som berör arbetsmiljö och arbetsliv angår en majoritet av befolkningen. Vi uppfattar det därför som naturligt och positivt, att det finns andra aktörer som i sina olika roller, i sin tur återanvänder, delvis bearbetar och hänvisar till vår information.

Vi har i vår genomgång identifierat två sådana grupper av aktörer:

6.1 Myndigheter

Aktörer som i likhet med Arbetslivsinstitutet och Arbetsmiljöverket, mer eller mindre uttalat, har i uppdrag av riksdag och/eller regering att ansvara för och förmedla information kopplad till arbetslivs- eller arbetsmiljöområdet. Det gäller myndigheter, som genererar kunskap i någon form inom området. Hit hör exempelvis Statens folkhälsoinstitut, Riksförsäkringsverket, universitet och högskolor samt forskningsenheter vid landsting.

6.2 Organisationer utan regeringsuppdrag

Aktörer utan detta samhällsansvar, som arbetar med informations- och kunskapsspridning på andra premisser, till exempel medlemsstyrda organisationer. Organisationerna använder sig av den myndighetsframtagna kunskapen, bearbetar och vidareförmedlar den för att passa den egna verksamheten. Till denna grupp hör partssammansatta Prevent, Arbetsmiljöforum, arbetsgivar- och fackliga organisationer.

I en förteckning fogad till rapporten ges en närmare presentation av dessa aktörer (se bil.)

7. Sammanfattande bedömning

Arbetsmiljöverkets information är en integrerad del i verkets arbetsmiljötillsyn och har till syfte att motivera och vägleda framför allt arbetsgivare att uppfylla arbetsmiljölagstiftningens samhällsmål. Arbetslivsinstitutets informations- och kunskapsspridning är kopplad till institutets forsknings- och utvecklingsverksamhet samt bidrar till att fördjupa och förklara orsakssammanhang inom arbetslivsforskningen såväl nationellt som internationellt.

Vår gemensamma bedömning är att myndigheterna respektive kunskaps- och informationsspridning inte överlappar varandra vad avser innehåll och inriktning, men att det finns en självklar och nödvändig överlappning vad gäller vissa målgrupper.

Det finns flera aktörer som utöver ALI och AV är verksamma inom arbetslivs- och arbetsmiljöområdet. På myndighetssidan finns aktörer, som också ska verka för säkra och hälsosamma arbetsplatser, bedriva viss forskning m.m. inom ramen för sitt övergripande uppdrag. Även organisationer ägnar sig åt arbetsmiljöinformation och arbetsmiljöutbildning, ofta utifrån ett medlemsintresse. Det återspeglar till en del den långa tradition av trepartssamverkan mellan stat och arbetsmarknadens parter som finns på arbetsmiljöområdet. Från vår sida välkomnar vi, att våra myndigheters information kommer till användning och i obearbetat eller bearbetat skick sprids till medlemmarna. Detta borgar också för informationens kvalitet.

./. Bilaga

Arbetslivsinstitutet

Arbetsmiljöverket

Handläggare
Eva Lehndal, ALI
Matts Rydin, AV

Datum
2004-02-09

Våra beteckningar
ALI 2003-0535
ADI 2003/28691

Bilaga. Förteckning över andra aktörer

I. Andra aktörer med uppdrag att sprida information och kunskap om arbetsliv och arbetsmiljö - myndigheter.

Statens folkhälsoinstitut (FHI) har i uppdrag att fungera som ett nationellt kunskapscentrum när det gäller folkhälsa; följa upp och samordna uppföljningen av den nationella folkhälsopolitiken; bedriva tillsyn inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdena.

FHI har ingen egen utbildningsfunktion men skall i sin roll som kunskapscentrum sprida kunskap och fakta samt ge underlag i folkhälsofrågor till samhällets olika aktörer.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och Verket för innovationssystem (Vinnova) är forskningsfinansiärer som bland annat har i uppdrag att främja och ta initiativ till vetenskaplig publicering och till kunskapsförmedling om den forskning som bedrivs.

FAS stöder och initierar forskning om hälsorisker i arbetslivet och om arbetets organisation. Forskningsinformation förmedlas till rådets primära målgrupper, som är kvalificerade brukare, specialister och yrkesutövare, forskare, massmedia samt politiska aktörer och andra med uppdrag att påverka och förändra. Konferenser och seminarier genomförs årligen i syfte att stärka dialogen mellan forskare och praktiker inom förvaltning, politik, företag och organisationer. *Arbetslivsforum*, en tvådagars konferens om aktuell arbetslivsforskning, är ett årligt återkommande arrangemang i samverkan med bland andra Arbetslivsinstitutet.

Vinnova har i uppgift att främja utvecklingen av effektiva svenska innovationssystem inom verksamhetsområdena teknik, transport, kommunikation och arbetsliv och finansierar forskning för utveckling av innovationssystem. I uppdraget ingår att sprida kunskapen från forskningsprojekten. Myndigheten har ett program med olika kunskapsplattformar, som syftar till att utveckla sådana kunskaper som bidrar till att stärka tillväxtområden.

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut som studerar effekter av arbetsmarknadspolitik och utbildningssatsningar samt arbetsmarknadens funktionssätt. Förutom forskning arbetar IFAU bland annat med att sprida kunskap om institutets verksamhet genom publikationer, seminarier, kurser och konferenser.

Riksförsäkringsverket (RFV) har bland annat att verka för att förebygga och minska ohälsa samt ge stöd åt sjuka och funktionshindrade personer att återgå i arbete genom olika former av rehabiliteringsinsatser. En långsiktig informationskampanj har startat hösten 2003 i samarbete med försäkringskassorna under parollen *Fler i arbete - Färre sjukskrivna*.

Svenska ESF-rådet är den statliga myndighet som driver Europeiska socialfondens program i Sverige. Uppdraget är att genom programmen stärka individens ställning i arbetslivet och därigenom främja sysselsättning och tillväxt med mera. De mest omfattande programmen är *Växtkraft Mål 3* och *Equal*.

Universitet och högskolor har också ett samhälleligt uppdrag att bedriva forskning och förmedla kunskap om den. De publicerar forskningsresultat, ibland också egna nyhetsbrev och broschyrer för att presentera ämnesområdet eller forskningen i generella drag. Flera universitet och högskolor har utbildningar/kurser inom arbetsmiljö- och arbetslivsområdet, särskilt inom arbetsvetenskap, miljömedicin och folkhälsa. Exempel är Karolinska Institutet / IMM (Institutet för miljömedicin) och Stockholms universitet/ITM (Institutet för tillämpad miljöforskning) samt Institutet för psykosocial medicin (IPM). Därutöver kan nämnas Centrum för arbetsvetenskap vid Göteborgs universitet och den nystartade Arbetsmiljöhögskolan i Lund. De tekniska högskolorna har kunskap inom områden som ergonomi och hälsa, arbetsmiljöledning.

Landstingens enheter för Arbets- och miljömedicin ansvarar för utbildning inom området arbetsliv och hälsa. Flertalet yrkesmedicinska kliniker inom landstingen har utbildningar i folkhälsa, arbetsvetenskap, miljömedicin och företagshälsovård. Utbildningarna har ofta nära anknytning till forskningsenheter vid universitetssjukhusen. **Miljö- och yrkesmedicinska kliniker** inom de större landstingen gör egna undersökningar och har samverkansprojekt med universitet och högskolor. Resultaten brukar presenteras på seminarier, konferenser, i tryckt form och på webbplats.

II. Andra aktörer utan uppdrag från samhällets sida att sprida information och kunskap om arbetsliv och arbetsmiljö - organisationer, föreningar.

Prevent – ägs av Svenskt Näringsliv, PTK, LO tillsammans och arbetar för bättre arbetsmiljö och arbetsliv. Företagsledning, skyddskommittéer, skyddsombud och anställda inom olika branscher är prioriterade målgrupper. Prevent publicerar faktaböcker, utbildnings- och arbetsmaterial, cd-rom och videofilmer, arrangerar utbildningar och konferenser i egen regi eller i

samverkan med andra aktörer och producerar utbildningsmaterial för arbetsmiljöarbete.

Arbetsmiljöforum är en ideell förening som verkar aktivt för utveckling av nätverk mellan arbetsmarknadens aktörer, myndigheter, institutioner, företagshälsovård, företag, förvaltningar och enskilda personer. Av tradition utgörs styrelsens ordförande av Arbetsmiljöverkets generaldirektör och en representant för ALI ingår i styrelsen. De flesta av arbetsmarknadens aktörer står bakom Arbetsmiljöforum, som har omfattande seminarieverksamhet framför allt mot små och medelstora företag. Månadstidningen *Du & Jobbet* har t o m 2003 getts ut med stöd av regeringen (via Arbetsmiljöverket). Arbetsmiljöforum har utvecklat en speciell webbplats som stöd till skyddsombuden.

Föreningen svensk företagshälsovård (FSF) anordnar viss egen uppdragsutbildning till företagshälsovårdsbranschen. De grundläggande FHV-utbildningarna drivs i Arbetlivsinstitutets regi. Institutet genomför också viss vidareutbildning för FHV-personal. Framtagande av utbildningarna sker i nära samarbetet mellan Arbetlivsinstitutet och FSF. FSF har ett litet kansli och ger ut en intern tidning, FSF-Nytt.

Arbetsmarknadens parter anordnar seminarier och kortare utbildningsinsatser inom arbetsmiljö och arbetslivsfrågor. Såväl på arbetsgivar- som på den fackliga sidan produceras material som stöd till de egna medlemsgruppernas arbetsmiljöarbete.

Ett **flertal privata utbildnings- och konsultföretag** erbjuder kurs- och seminarieverksamhet med inriktning på arbetsmiljö och arbetsliv.

AFA administrerar arbetsmarknadens parters avtalsförsäkringar och ger ut årliga rapporter om allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro på basis av egna uppgifter. AFA bedriver omfattande seminarieverksamhet kring arbetsrelaterad ohälsa och rehabilitering, för ut nya forskningsrön och förslag i diverse rapporter, som berör arbetsmiljöfrågor samt finansierar projekt inom området arbetsliv och hälsa.

Utvecklingsrådet för den statliga sektorn är en ideell förening vars medlemmar är Arbetsgivarverket, OFR, SACO-S och SEKO. Dess syfte är att stimulera partsgemensam utveckling av verksamheten på statliga arbetsplatser genom nya sätt att arbeta, nya former för samverkan och nya kunskaper.